

[0542]

## FAN WA IS AAGTJE YSBRANTS?

Doe't Brouwer yn 1954 de fiifde útjefte fan *It Libben fen Aagtje Ysbrants of dy Frieske Boerinne* (1ste pr. fan 1779) ferskine liet, twivele er blykber net oan it auteurskip fan dat moralistysk ferhaal: hy jout alteast sûnder kommentaar Eelke Meinerts (1732-1810) as skriuwer.<sup>1</sup> Ek Dykstra docht dat yn syn *Lyts hânboek fan de Fryske literatuer* (1977).<sup>2</sup>

Al yn 1976 lykwols frege Oebele Vries him ôf oft *Aagtje Ysbrants* wier wol oan Eelke Meinerts taskreaun wurde moast: 'Hoe wis meije wy der oars op wêze dat Eelke Meinerts de skriuwer fan de anonym forskynde *Aagtje Ysbrants* is? Sûnt de fjirde printinge [fan 1861] stiet dat wurk wol op syn namme, mar dat seit fansels it measte net.' Vries wiist der op, dat (sels) Wassenbergh (yn 1804) net wist fan wa't *Aagtje Ysbrants* wie. Pas yn 1815 kin S.S. Ypma him yn in (net-útjûn) brief fertelle, 'dat de eerste opsteller vant leven van Aagjen Ysbrants is geweest Eelke Meinderts [...]'.<sup>3</sup>

Ph.H. Breuker (1977) is fan betinken, dat net Eelke Meinerts mar "Feike van der Ploeg wolris de auteur wêze koe."<sup>4</sup>

Net mâle lange jierren nei 1815, nammentlik yn 1829, wurdt yn in anonym besprek fan it *Friesch Jierboekje foar it jier 1829* Eelke Meinerts as skriuwer fan *Aagtje Ysbrants* neamd: 'Een welgeschreven werkje van lateren tijd is: *It libben fen Aagje Ysbrands* (door Eelke Meinderts).'<sup>5</sup> Dêrmei is de anonime besprekker by myn witten de earste dy't syn kennis oer it skriuwerskip fan *Aagtje Ysbrants* buorkundich makket.

Yn 1844 set J.G. Ottema *Aagtje Ysbrants* ek op Eelke Meinerts syn namme: 'Een veel merkwaardiger werkje [as *De Tankbre Boere Zoon*] is *it libben fen Aagtje Ysbrants of dy Frieske boerinne*, in 1779 geschreeven door Eelke Meinderts van Kollum.'<sup>6</sup>

Hokker wearde de útspraken fan 'e anonime resensint en fan Ottema hawwe, doar ik net te sizzen; de mooglikheid fan inoar neiskriuwen moat rekken mei hâlden wurde. Oan 'e oare kant binne beide meidielingen (betreklik) ier en (foar safier't ik wit) yn dy tiid, doe't de lju noch de kâns hiene om neifraach te dwaan oer it auteurskip, net bestriden. Ottema kin boppedat fan sein wurde, dat er as ien fan 'e earsten seach, dat de Midfryske literatuer sawol neffens tiid as ynhâld gâns mear as de *Friesche Rymlerye* fan Gysbert Japicx omfieme.<sup>7</sup> Hy hie niget oan - en dêrom fêst ek wol wat kennis fan - it Midfrysk.

Yn dit ferbân is grif ek Joast Halbertsma syn miening fan belang. Hy skriuwt (yn 1861): 'Wat ten laatste Eelkes talenten als schrijver belangt, zijn eenigst vak was de dialoog, zoo als wij die vinden in de Aagtje, en één vak is ook genoeg, indien men er slechts in uitmunt, gelijk hij deed. Jonkheer van Haren bragt mij eenmaal bij zijnen [Eelkes] zoon, die mij eenen bundel van Hollandsche en

Friesche verzen zijns vaders in handschrift vertoonde; doch ik heb er niets in gevonden dan proza op rijm.<sup>8</sup> It leit fansels tige yn 'e reden, dat Halbertsma mei dy soan ek oer *Aagtje Ysbrants* praten hat. As Eelke Meinerts dêr de skriuwer net fan west hie, dan hie Halbertsma dat by dy gelegenheid gewaarwurde moatten, soe men wol sizze.

*Grins, novimber 1980*

*Pieter Breuker*

### *Noaten*

1. *It Libben fen Aagtje Ysbrants of dy Fryske Boerinne*; neffens de foarste printinge mei ynljeding en oantekeningen fan J.H. Brouwer. Boalsert, 1954, Ynljeding, [s. I-VI].
2. Klaes Dykstra. *Lyts hânboek fan de Fryske literatuer*. Ljouwert, 1977, s. 27.
3. Oebele Vries. 'Eelke Meinerts (1732-1810)' Yn: *Us Wurk* jrg. 25 (1976), jefte 1, s. 15. It sitaat út Ypma syn brief is al yn 1973 by B. Folkertsma te finen, mar nearne docht oan bliken, dat de lêste it skriuwerskip fan *Aagtje Ysbrants* problematysk achte. Sjoch: B. Folkertsma. *De stavering fan it Westerlauwerske Frysk yn de njoggentjinde ieu*. Estrik 46. Grins, 1973, s. 40. Drs Vries dielde my mei, dat hy yndertiid net sasear twivele oan it auteurskip fan Eelke Meinerts, mar mear sjen litte woe, dat it mar in bytsje skeeld hie of *Aagtje Ysbrants* hie oan in oar taskreaun wurden (te witten oan Jelle Sipkes van Teerns).
4. Ph. H. Br[euker]. 'Is "Aagtje Ysbrants" wol fan Eelke Meinerts?' Yn: *Ut de Smidte*, jrg. 11 (1977), nû. 4, s. 21.
5. Anonym. '[Besprek fan] Friesch Jierboekje foar it jier 1829 [...]' Yn: *Vaderlandsche Letteroefeningen [...]*. Eerste stuk voor 1829. Amsterdam, 1829, s. 326. Mei tank oan myn broer drs Ph. H. Breuker, dy't my op it sitaat út 'e *Faderlânske Letteroefeningen* wiisd hat.

6. J.G. Ottema. 'Iets over de Friesche Taal' Yn: *Friesche Volks Almanak*, 9de jrg. (1844), s. 106. Yn datselde artikel (s. 109) seit Ottema: 'En welligt moeten wy meede aan hem [= Eelke Meinerts] toeschrijven: De burkery of it Boerebedrief [...].' Lykas bekend stean mei, wurdt neist Eelke Meinerts ek Feike van der Ploeg wol as skriuwer fan *De Burkerij* neamd. Sjoch dêroer benammen: H.T.J. Miedema. 'Achttiende-eeuws Fries' Yn: *Leuvense Bijdragen*, jrg. 49 (1960), s. 115-120; *De Burkerij of it Boere Bedrief*; neffens de printinge fan 1774 mei ynliding en oantekeningen fan J.H. Brouwer. Boalsert, 1963, s. 5-6 en 14-20 (op s. 16 fan syn útjefte hellet Brouwer it niisneamde sitaat fan Ottema oan); Klaes Dykstra. 'It skriuwerskip fan Feike Hiddes van der Ploeg' Yn: *Us Wurk*, jrg. 24 (1975), jefte 3, s. 95; Ph.H. Breuker. 'Oer Frysk wurk, ta to skriuwen oan Feike van der Ploeg, Simon Stijl en mûlk oan C.L. van Beyma'. Yn: *Us Wurk*, jrg. 24 (1975), jefte 4, s.116-118; Oebele Vries. *O.w.*, s. 15-16.
7. Sjoch dêrfoar: Pieter Breuker. 'Mieningen oant 1844 oer de periodisearring fan it Frysk' Te ferskinen yn: *Us Wurk*, jrg. 30 (1981), jefte 1, s. 1-26.
8. J.H. Halbertsma. 'Petrus Wierdsma, Petrus Brantsma en Eelke Meinerts'. Yn: *De Vrije Fries* [...]. Negende deel. Leeuwarden, 1862, s. 325. Dat petear moat foar 1835 west ha: doe stoar jonker Willem Anne van Haren (sj. O. Vries. *O.w.*, s. 1-2). Mei de 'bundel Hollandsche en Friesche verzen' doelt Halbertsma nei alle gedachten op de *Mengel-werken in Rijm en onrijm*, ek bekend as it *Ingwierrumer hânskrift* (útjûn troch D. Simonides en Chr. Stapelkamp ûnder de titel: *De Fryske gedichten fan Eelke Meinerts* (Boalsert, 1952)).